

Diakonhøjskolen og diakonuddannelsen anno 2020

AF VERNER KARKOV OG JENS MAIBOM PEDERSEN

Diakonhøjskolen i Aarhus er i dag en selvejende uddannelsesinstitution, der siden 1920 har uddannet mænd og kvinder til omsorgsarbejde indenfor det diakonale, sociale og sundhedsfaglige område. De første 85 års historie er nøje beskrevet af historiker Finn Andersen i bogen *Uddannelse, holdninger, brydninger* (Andersen 2005). Denne lille artikel vil derfor koncentrere sig om diakonuddannelsen og de ændringer, den har undergået de sidste 15 år, samt fortælle om Diakonhøjskolen anno 2020³⁶.

Diakonhøjskolen var, selvom den udbød en egentlig diakonuddannelse, i mange år folkehøjskole. Det indebar bl.a. eksamensfri adresse, kostskoleliv, fri ansættelse af medarbejdere, fælles højskoleforening for bestyrelse, forstander og ansatte, korte og lange kurser, undervisnings- og kostskoletid samt ikke mindst: egen deltagerbetaling.

I takt med at tiden ændrede sig, blev det vanskeligere og vanskeligere at forklare, hvorfor elever på Diakonhøjskolen selv skulle betale for uddannelse, når alle andre kunne studere gratis – og i øvrigt modtage SU. Mange diskussioner frem og tilbage og forhandlinger med ministeriet resulterede i, at Diakonhøjskolen i 2004 forlod højskoleverdenen og fortsatte som uddannelsesinstitution med eget udbud af diakonuddannelsen som en professionsbachelorlignende forsøgsuddannelse – og med SU til de studerende. Diakonhøjskolens institutionelle indplacering var fortsat som en højskole, og ministeriet lovede, at forsøgsuddannelsen, efter en prøvetid, selvstændigt skulle akkrediteres, og hvis den faldt positivt ud, kunne Diakonhøjskolen fortsætte med at udbyde diakonuddannelsen som en professionsbacheloruddannelse. Denne aftale blev imidlertid overhalet indenom af det politiske liv, fordi det her blev besluttet, at alle professionsbacheloruddannelser fremover skulle udbydes af en professionshøjskole.

³⁶ Vi trækker i det følgende på referater fra Diakonhøjskolens bestyrelsesmøder 2008-2012.

Derved blev Diakonhøjskolen “fanget på det ene ben”, og tilsagnet om egen akkreditering af diakonuddannelsen som professionsbacheloruddannelse blev trukket tilbage. Undervisningsministeriet gav Diakonhøjskolen to muligheder. Diakonhøjskolen kunne enten fortsætte egen professionsbachelorlignende diakonuddannelse og opnå en status a la Den Frie Lærerskole i Ollerup eller undersøge mulighederne for at finde en samarbejdspartner blandt professionshøjskolerne. “Ollerup-modellen” ville give frihed og fuld selvbestemmelse i forhold til udbud m.v. – men den ville ikke give mulighed for, at diakonuddannelsen kunne udbydes som en almindelig professionsbacheloruddannelse med gode muligheder for efter-/videreuddannelse i det formelle uddannelsessystem. Derfor blev modellen med en samarbejdsaftale nærmere undersøgt.

Samarbejdet med VIA

Professionshøjskolen VIA UC ville være den naturlige samarbejdspartner omkring et sådant udbud, og i forhandlinger hermed viste der sig hurtigt gode muligheder for at indgå en samarbejdsaftale, der respekterede begge institutioner, herunder Diakonhøjskolens historie, tradition, uddannelse og selvstændighed. Diakonhøjskolens bestyrelse var ikke i tvivl om, at “VIA-vejen” var den rigtige at gå, og de endelige forhandlinger resulterede i, at der juni 2010 blev indgået en “Samarbejdsaftale mellem Professionshøjskolen VIA University College og Diakonhøjskolen i Århus vedr. akkreditering, udvikling og udbud af professionsbacheloruddannelsen som diakon”.

Samarbejdsaftalen fastlægger betingelserne for samarbejdet mellem VIA og Diakonhøjskolen og tydeliggør, at Diakonhøjskolens frihed ift. diakonuddannelsen står og falder med, at uddannelsen lever op til VIAs kvalitetssikring. Derfor har Diakonhøjskolen siden 2010 udarbejdet kvalitetsrapporter og indgået i VIAs turnusordning for uddannelsesevaluering.

Ministeriet var meget glad for 2010-samarbejdsaftalen med VIA, og Diakonhøjskolen havde held til at forhandle et særligt tilskud hjem, så uddannelsen fortsat kan udbydes i et højskolemiljø. At diakonuddannelsen foregår i et højskolemiljø, har i øvrigt altid været vigtig i Akkrediteringsrådets og ministeriets blik på diakonuddannelsen – og højskolemiljøet var også en grundlæggende prioritering i det udviklingsarbejde, der i forbindelse med samarbejdsaftalen blev igangsat omkring udarbejdelse af forslag til en professionsbacheloruddannelse i diakoni og socialpædagogik.

Forslaget til den nye og nuværende professionsbacheloruddannelse i diakoni og socialpædagogik blev vel modtaget, og Akkrediteringsrådet akkrediterede uddannelsen positivt i 2011. Uddannelsen blev endelig godkendt med egen bekendtgørelse³⁷ af Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser

37 Bekendtgørelse nr. 775 af 04/07/2012 om uddannelsen til professionsbachelor i diakoni og socialpædagogik.

i 2012, så VIA UC fremover kunne udbyde uddannelsen på Diakonhøjskolen. De første studerende på professionsbacheloruddannelsen i diakoni og socialpædagogik startede august 2012, og Diakonhøjskolen har lige siden kunnet glæde sig over fuldt optag på uddannelsen og et godt og tillidsfuldt samarbejde med landets største professionshøjskole, VIA University College.

Diakonuddannelsen

Diakonuddannelsen har i årenes løb undergået mange forandringer. Oprindeligt var det en kortere sundhedsuddannelse, der gradvist blev forlænget, så kom en SoSu-uddannelse og pædagoglinje til, så udviklede diakonuddannelsen sig til en 4½-årig uddannelse, så til en 4-årig professionsbachelorlignende uddannelse, og i dag udbydes uddannelsen som en 3½-årig professionsbacheloruddannelse i diakoni og socialpædagogik.

Diakonuddannelsen har altid været de muliges kunst, og den har altid skullet forholde sig til samfundets uddannelsesmæssige realiteter. Da den nuværende uddannelse i diakoni og socialpædagogik skulle vurderes, var det således f.eks. en ministeriel betingelse for godkendelse, at den skulle have samme længde som den eksisterende almindelige pædagoguddannelse.

De mange forandringer af diakonuddannelsen har naturligvis også indholdsmæssig karakter, og sammenligner man de mange forskellige studieordninger og undervisningsplaner, der har været i tidens løb på Diakonhøjskolen, vil man se store forskelle. Det skyldes dels nye krav fra aftagerfeltet, dels nye samfundsmæssige udfordringer og dels påvirkning af nye tendenser og diskurser. Men fælles for alle uddannelsesudgaver har, i større eller mindre udstrækning, dels været højskolemiljøet, dels undervisningen i diakoni.

I den nuværende professionsbacheloruddannelse i diakoni og socialpædagogik er højskolekulturen, som tidligere nævnt, en integreret del af dagligdagen. Bo- og kostskolemiljøet, tilbud om morgensang, fælles formiddagskaffe, praktiske arbejdsopgaver, fælles højskoledage, korsang, caféaftener, studieture etc. er konkrete eksempler herpå.

Undervisningen i diakoni udgør i den nuværende uddannelse 25 ECTS-point³⁸ og har som læringsmål, at “den studerende tilegner sig en forståelse for betydningen af et kristent-humanistisk menneskesyn for det sociale og pædagogiske arbejde med baggrund i en indsigt i diakonihistorien og det diakonale- og sociale arbejdes udtryks- og praksisformer”.

Studieordningen³⁹ beskriver uddannelsens indhold, dens videns-, færdigheds- og kompetencemål, og dens modulbeskrivelser konkretiserer undervisningen i

38 ECTS-point (European Credit Transfer System). 30 ECTS-point svarer til ½ års fuldtidsstudie.

39 Studieordningen findes på Diakonhøjskolens og VIAs hjemmesider www.diakonhojskolen.dk og www.via.dk

diakoni, der bl.a. kommer omkring etik og menneskesyn, religionspsykologi og sjælesorg, kirke- og diakonihistorie, læsning af bibelske tekster etc.

Det er også i studieordningen og dens bekendtgørelse, at man finder formålet med uddannelsen til professionsbachelor i diakoni og socialpædagogik. Formålet er “at kvalificere den uddannede til selvstændigt at udøve og udvikle pædagogisk og socialt omsorgsarbejde på professionelt niveau i det pædagogiske, sociale og diakonale arbejdsfelt samt sikre grundlag for videreuddannelse”.

I tilknytning hertil er det Diakonhøjskolens opgave at sikre, at de studerende opnår den nødvendige viden, de nødvendige færdigheder og de nødvendige kompetencer til at opfylde uddannelsens formål, og derfor arbejdes der kontinuerligt med:

- at udvikle og forbedre uddannelsen, så den svarer på de udfordringer, det pædagogiske, sociale og diakonale arbejdsfelt stiller
- at indfange og udvikle uddannelsens videnbegreb og videngrundlag
- at deltage i og udvikle relevante forsknings- og udviklings samarbejder og sikre tilbageløb af ny viden til uddannelsen
- at udvikle undervisernes faglige og didaktiske kompetencer
- at indbyde bagland og praksisfelt til fælles samtaler og temadage med henblik på sammen at finde veje og muligheder i menneskers liv
- at uddanne til praksis sammen med praksis
- at tydeliggøre spændingsfeltet mellem individ & samfund og her fagliggøre vigtigheden af de fællesskaber og betydningsfulde sammenhænge mennesker indgår i og er en del af
- at sammentænke faglighed, etik og menneskesyn
- at skabe muligheder for bæredygtig uddannelse og uddannelsesmiljø
- at sammentænke studentercentreret læring og en fællesskabets pædagogik
- at sammentænke begreberne dannelse og uddannelse

Formål, værdigrundlag og højskolekultur anno 2020

Er professionsbacheloruddannelsen i diakoni og socialpædagogik af nyere dato, så er afsættet herfor af ældre. Diakonhøjskolens formål taler sit eget tydelige sprog:

Diakonhøjskolens formål er, på den evangelisk-lutherske kirkes bekendelses-skrifters grund, at dygtiggøre kvinder og mænd til en diakonal indsats i kirkens og samfundets mange opgaver. Dette arbejde udføres indenfor rammerne af de gældende regler om “Lov om Centre for Videregående Uddannelser og andre selvejende institutioner for videregående uddannelser m.v.”⁴⁰

⁴⁰ Diakonhøjskolens vedtægter 2004.

Diakonhøjskolen forstår således sig selv som en del af den kristne kirkes arbejde, og derfor er skolens værdigrundlag også det kristne livs- og menneskesyn. Dét fortæller, at mennesket er skabt af Gud, og understreger dels ethvert menneskes uendelige værd, dels vigtigheden af at vedkende sig hinanden og se hinanden som medmennesker.

Det betyder, at vi på Diakonhøjskolen arbejder med:

- at se og møde studerende, kursister og ansatte med værdighed og respekt
- at skabe et undervisningsmiljø med plads til forskellighed og ret til at blive hørt og tale ud
- at yde omsorg for det hele menneske ved også at turde tale om eksistens og mening, tro, håb og kærlighed
- at motivere til medansvar og bæredygtighed i forhold til natur, samfund, resurser, menneskelige fællesskaber og uddannelse
- at udfordre studerende, kursister og ansatte til at holde ved, holde ud og holde af hinanden

Diakonhøjskolen er derfor både et uddannelsessted og et hjem. Det betyder, at studerende og medarbejdere kender hinanden fra mange forskellige sider og lever og arbejder sammen i et tæt fællesskab. Det er et vigtigt og værdifuldt element i Diakonhøjskolens dagligdag og i uddannelsen i diakoni og socialpædagogik, at der ikke alene fokuseres på at dygtiggøre sig i uddannelsens teoretiske stof, men også på vigtigheden af at tage ansvar for det fælles sociale liv, der udspiller sig uden for undervisningslokalet. Det er hér, højskolekulturen for alvor har noget at bidrage med, og den udfordrer hele tiden studerende og ansatte til nysgerrighed, engagement og vedholdenhed. Diskussioner fra undervisningen fortsætter i pauser og fritid, uoverensstemmelser kan ikke gemmes af vejen, for “vi møder hele tiden hinanden”.

På Diakonhøjskolen finder vi, at den dannelse, der ligger i det fælles liv, er en vigtig del af det at uddanne sig til diakonalt og socialt arbejde – og til at øve sig i at være menneske.

Indvielse som diakon

Med 100 år på bagen er der mange traditioner på Diakonhøjskolen. Én af dem er samarbejdet med Diakonhøjskolens Diakonforbund om indvielsen som diakon. Den er et tilbud til uddannelsens dimittender og foregår, som den altid har gjort, ved en kirkelig højtidelighed i Sct. Pauls Kirke i Aarhus.

I tilknytning til indvielsen modtager de indviede diakoner et diakonbrev og heri står bl.a.:

Som diakon forstår man sig kaldet til tjeneste for medmennesket og ser det som sin opgave at værne om menneskelivet, varetage menneskelige fællesskaber og understøtte et retfærdigt og bæredygtigt samfund. Indvielsen som diakon foregår i kirken og sammen med menigheden. Ved gudstjenesten lyder den kristne fortælling og sender med bøn, håndspåleggelse og velsignelse diakonen ud til troens, håbets og kærlighedens mange opgaver.

Ved indvielsen får de nyuddannede diakoner Diakonforbundets diakonnål. Den minder om det ældste af skolens to logoer – det grønne Johanitterkors med et hvidt latinerkors indfældet. Den grønne farve er den liturgiske farve for trinitatis – kirkens hverdag, håbets og dermed også diakoniens farve. De otte takker i korset symboliserer de 8 ridderdyder (mod, mådehold, næstekærlighed, lydighed, renhed, udholdenhed, ærlighed, Guds frygt). Det blev, i fredstid, båret af hospitalsordenen, Johanitterordenen. Det var også en læge, dr. Johs. Hoff, der i 1923 introducerede Johannitterkorset som det daværende Broderforbunds symbol. Først senere overtog skolen korset som bomærke. Den nuværende udformning og farvesætning er fra 1985/86 og skyldes et samarbejde med designeren Finn Hjernø. I dag bruges logoet mest i forbindelse med indvielsen og Diakonhøjskolens Diakonforbund.

Diakonhøjskolen i Århus

Det andet logo er fra 2017 og skyldes et samarbejde med designeren Klaus Krogh, 2K. Igen er udgangspunktet et gammelt kors. Denne gang et hjulkors kendt fra bl.a. bronzealderens helleristninger og fra indvielseskors, der i middelalderen blev malet i forbindelse med indvielse af kirken. Farven er opdateret men fortsat grøn – håbets og diakoniens farve. Logoet skal på samme tid signalere retning og plads til forskellighed. De 12 “prikker” og de 4 felter er ikke ens, ikke lige store og ikke lige små. Som mennesker er de forskellige og mangfoldige, men sammen bliver de et billede, der skal minde os om vigtigheden af fællesskab på tværs af forskelle. At der er 12 “prikker” og korstegn i logoet, er ikke tilfældigt. Heri ligger en reference til Jesu tolv disciple – og til diakoniens grundfortælling.

Logoet egner sig bedre end det andet logo til de sociale medier – og bruges i dag som Diakonhøjskolens officielle logo.

3K-uddannelsen

På Diakonhøjskolen anno 2020 udbydes, som ovenfor nævnt, diakonuddannelsen som en mellemlang videregående professionsbacheloruddannelse i diakoni og socialpædagogik. Det sker i et tæt samarbejde med professionshøjskolen VIA University College, der også udbyder professionsbacheloruddannelsen i “Kristendom, kultur og kommunikation” på Diakonhøjskolen. Den uddannelse blev, efter samtaler og opfordring fra landets biskopper, til på et initiativ fra Diakonissestiftelsen og Diakonhøjskolen. Begge uddannelsesinstitutioner havde, i forbindelse med diakonale årskurser, været pionérer omkring uddannelse af kommende sognemedhjælpere, men kravene hertil kaldte på en ny og længere uddannelse. Derfor blev der nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra det kirkelige bagland og de to uddannelsesinstitutioner med henblik på at udvikle en ny uddannelse. Diakonhøjskolen spillede en helt central rolle i det arbejde og indgik, i tilknytning hertil, en samarbejdsaftale med professionshøjskolen VIA UC om udvikling og drift af uddannelsen.⁴¹ Det var et langt sejt træk med ministerielle betæneligheder, men takket være et godt arbejde fra arbejdsgruppen og en tydelig dokumentation for et kommende arbejdsmarked fik uddannelsesansøgningen en positiv akkreditering fra Akkrediteringsrådet – og egen bekendtgørelse i 2010.⁴² Formålet med uddannelsen, der i daglig tale kaldes 3K-uddannelsen, var

at kvalificere den uddannede til selvstændigt at kunne tilrettelægge, organisere og gennemføre opgaver indenfor kommunikation, undervisning, omsorg og ledelse i forbindelse med kristendoms- og kulturformidling i folkekirken, frikirker, kirkelige organisationer og andre foreninger, organisationer og institutioner.

Uddannelsen tog imod de første studerende på Diakonhøjskolen i efterårssemesteret 2010 og kan således, i 100-året for Diakonhøjskolen, fejre 10-års jubilæum.

Huset med de mange døre

Diakonhøjskolen er ofte blevet kaldt “huset med de mange døre”, fordi der foregår mangt og meget bag skolens tykke mure. Udover de to professionsbacheloruddannelser huser Diakonhøjskolen i 100-året også NGO-uddannelsen “Det Internationale Kursus”, der i sin tid blev til i et samarbejde med bl.a. Y’s Men Region Danmark og Folkekirkens Nødhjælp.

⁴¹ Samarbejdsaftale vedr. udvikling og drift af Professionsbacheloruddannelse i Kristendom, kultur og kommunikation af december 2009.

⁴² Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor i kristendom, kultur og kommunikation, BEK nr.968 af 12/08/2010.

På den Internationale Linje mødes unge fra hele verden for i fællesskab at blive klogere på diakoni og udvikling i samfund og kirke. Det er et vigtigt arbejde, der – foruden at give unge en enestående oplevelse på tværs af kulturer – også er med til at sætte en afgørende dagsorden i de unges lokalsamfund rundt om i verden.

Den Internationale Linje samarbejder i dag med bl.a. Y's Men Danmark, Danmission, Folkekirkens Nødhjælp, Areopagos, Mission Afrika, KFUM/K, ICCO, HOPE m.fl.

Herudover lægger Diakonhøjskolen også lokaler til en lang række kursus- og efteruddannelses tilbud indenfor det diakonale, sociale og kirkelige område. Flere diakonale organisationers uddannelser og kurser bliver til i et samarbejde med Diakonhøjskolens ansatte, der også medvirker på efteruddannelseskurser i folkekirkeligt regi. I dag samarbejder Diakonhøjskolen bl.a. med Danske Diakonhjem, KFUMs Sociale Arbejde, Kirkens Korshær, Blå Kors, Jysk Børneforsorg/Fredeshjem, FUV-Folkekirkens Udviklings- og Videncenter, Teologi for Lægfolk, Kirkekultur.nu.

Diakonhøjskolen har således et tæt samarbejde med landets diakonale og kirkelige organisationer, og repræsentanter herfra udgør da også, sammen med repræsentanter fra Diakonhøjskolens Diakonforbund, skolens bestyrelse.

Diakonhøjskolen og de næste mange skridt

Som nævnt i indledningen af artiklen er det et helt bevidst valg, at den alene har skullet fokusere på diakonuddannelsen og Diakonhøjskolen netop nu. Vi kunne have fortalt anekdoter og mange flere detaljer om livet på og omkring skolen: om alle de studerende, som Diakonhøjskolen står og falder med, om engagerede ansatte og bestyrelsesmedlemmer, om byggerierne, om samarbejdsfladerne etc. – men det må blive en anden gang! Så lad os runde af – ganske kort – med de næste mange skridt.

Når vi ser i krystalkuglen, ser vi en velfungerende uddannelsesinstitution, hvis berettigelse er, at den står et bestemt sted. Diakoniens grundlæggende menneskesyn er også i fremtiden Diakonhøjskolens, og med afsæt heri vil de næste mange skridt undersøge nye muligheder for at sætte dagsorden. Vi ser et fortsat godt og tillidsfuldt samarbejde med professionshøjskolen VIA og aner konturerne af nye fælles uddannelses tilbud – hvem ved, måske indenfor det sundhedsfaglige og kirkelige område. Vi ser også nye efteruddannelses tilbud til brug for den diakonale og socialpædagogiske profession.

Summa summarum – Diakonhøjskolen runder 100 år, og vi glæder os til de næste mange skridt. De nye år kan bare komme an...

Litteratur

Andersen, Finn (2005). *Uddannelse, holdninger, brydninger*. Aarhus: Diakonhøjskolen.

Verner Karkov, diakon og formand for bestyrelsen.

Jens Maibom Pedersen, forstander på Diakonhøjskolen.